

ענף עלום במשפחת רבי יוסף הצדיק מפוזנא ■ חשיפת זהותו של מייסד ביהמ"ד הראשון
בדעמביץ ■ פענוח שם בנו השלישי של רבי יוסף הצדיק מפוזנא, וספרו
שלא שרד ■ בד בבד עם החזרת הנכד המזוהה כבן אל מקומו
הנכון באילן המשפחתי ■ רשימת כתבי היד
שבספריית ווארשא ששרדה
בכתב יד

ביריעה דגן - מאה ושלשים וחמש במספרה, [כמנין הגימטריא של: "המודיע":...]. - יריעה
ראשונה של "השנה הזאת" לפ"ק, נשתף את הקוראים בסיעתא דשמיא בחידושים מעניינים
בחקר משפחת "הצדיק מפוזנא" חתנו של ה"נודע ביהודה". בין לבין נפרש לפני הקוראים
"מגילות יוחסין" בלתי ידועים מגנוי "המאגר העולמי לכתבי היוחסין" [השוכן כבוד פה "בתוככי
אשדוד" לפ"ק, וכנרמז בפרט השנה - שנת "מוציאים כתבי יוחסין" לפ"ק...], וממנו נלמד על
ראשי המשפחה העניפה דגן.

שלמי תודה וברכה

שלמי תודה וברכה ותשואות חן לכל המסייעים במהלך המחקר שביריעה הנוכחית, ואשר
נעזרנו ברשימותיהם או בחיבוריהם, ובראשם לידידינו: הרב יצחק אלפסי - טרקליני החסידות.
הרב מאיר וונדר - מאורי גליציה. הרב ברוך יצחק גוטער מניו יורק. חוקר היוחסין הרב דוב
בעריש וועבער מניו יורק. הרב יוסף נחמיה הכהן קוואדראט - מגילת יוחסין תנינא - באבוב.
הרה"ג ר' מיכאל אריה ראנד - אשדוד. ועוד רבים.
תודה מיוחדת חבים אנו לידידינו הנכבד, המסייע בידינו בכל עת מצוא תמידין כסדרן בלב
ונפש חפיצה, ה"ה הרה"ח ר' אפרים גרוסברגר הי"ו - אב"י בברוקלין נ"י, אשר גם הפעם הפנה
את תשומת לבינו לרשימה הווארשאית הנ"ל בכללותה, ובמיוחד לפרטים המעניינים שברשימה זו
המנויים במאמרינו. ישר כוחו ותשוח"ח לו.

לבניהם - "זכות אבות" / זכות אבות מצד האמהות - עדיפא!

יפתח דברינו יאיר' עתה הפעם ב'איזהו מקומן של שבחים' - ב'מעלות היוחסין'. יראשון לציון הנה הנם' - ביאור מחודש בדברי התנא האלקי רבי עקיבא זי"ע, ו'שניות מדברי סופרים' - בפסק הלכה של הגאון הקדוש מבוטשאטש זי"ע, ועוד בה שלישיה' - בדברי ה'תרגום יונתן' שבפרשתינו.

* * *

כך שנו חכמינו ז"ל בלשון המשנה: "הוא - [רבי עקיבא הנזכר שם] - היה אומר, האב זוכה לבן, בנוי, ובכות, ובעושר, ובחכמה, ובשנים, ובמספר הדורות לפניו, והוא הקץ, שנאמר [ישעיה מא-ד] 'קורא הדורות מראש', אף על פי שנאמר [בראשית טו-ג] 'ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה', ונאמר [בראשית טו-טז] 'ידור רביעי ישובו הנה'." [מסכת עדויות, פרק ב משנה ט].

והנה, "הרבה ביאורים נאמרו באגדה זו, ולי נראה, שהזכיה במספר הדורות היא מעין הזכיות האחרות האמורות במשנה, שהאב זוכה לבן בנוי ובכוחו ובעושר ובחכמה, ורוצה לומר, שכשם שאם האב הוא בעל תואר, גבור, עשיר או חכם, הוא מוריש כזה על הרוב לבנו, כך אם היה האב ממשפחה מיוחדת, הוא מוריש זכות היחס לבנו ולבני בניו שיתייחסו אחריו.

"ומביא ראיה מן הפסוק, שאף על פי ששיעבוד ישראל תלה הקב"ה לא במספר גבול השנים, **רק בזכות אבותיהם**, וכמו שכתוב 'ידור רביעי ישובו הנה', הנה תלה הגאולה **במספר הדורות**, ולא במספר שנים. ולפי הביאור הזה, **הרי זו זכות מעין הזכיות הקודמות**". [עכ"ל ספר "תורה תמימה" עה"ת, שם, הערה י].

* * *

ואחר שראינו שהאבות מורשיים לבניהם "זכות אבות", יש בנותן טעם לשוב ולהזכיר את פסק ההלכה הנפלא של הגאון הקדוש **רבי אברהם דוד וואהרמאן - אב"ד דק"ק בוטשאטש - בעל ה"אשל אברהם"**, המפורסם בעולם בשם: **"הרב מבוטשאטש"** זי"ע, בספרו "עזר מקודש" על שלחו ערוך אבן העזר [סימן כ"א ס"ק ו].

לאחר שהוא מבאר שם כמה הלכות ומנהגים המיוסדים על פי המושגים של "זכות אבות" ו"ברא מזכה אבא" ודומיהם, הוא מוכיח שם להלכה ולמעשה שעניינים אלו נאמרים גם ב"יחוס אבות" אשר מצד האמהות.

בהמשך, הוא מחדש שם חידוש נפלא אודות מדתו של הקב"ה שהוא "פוקד עוון אבות על בנים", שכל זה הוא במשפחת ה"אבות" דווקא, אבל לא אצל משפחת ה"אמהות". **משום כך, יש עדיפות ב"שושלת יוחסין" מצד ה"אמהות", שיש בה זכויות בלבד והיא רק לטובה**, מה שאין כן ב"שושלת יוחסין" מצד ה"אבות", אשר יש בה גם פקידת עוונותיהם של האבות לזרעו אחריו לדורותיהם. וכמו שנאמר: "ופוקד עוון אבות - **אבות**" ד"קא - על שלשים ועל רבעים".

[את דבריו של הרב הקדוש מבוטשאטש זי"ע הנ"ל, כבר הזכרנו - בתמצית ובקצרה - בהזדמנויות שונות ב"ויתילדו", ולראשונה במאמר שפורסם לקראת ערש"ק פרשת חוקת ד' בתמוז תשס"ו].

* * *

על הפסוק שבפרשתנו: "וְהָיָה סֵפֶר תּוֹלְדוֹת אָדָם בְּיוֹם בּוֹ אֶל-לֵקִים אָדָם בְּתוֹמָתוֹ אֶל-לֵקִים יִשְׁעָהּ אֹתוֹ" [בראשית ה-א], מפרש ה"תרגום יונתן": "דִּין סֵפֶר יִיחֹס תּוֹלְדַת אָדָם בְּיוֹמָא דְבִנְיָא ה' אָדָם בְּדִיקוּנָא דְה' עֲבִידְתִּיהּ", עכ"ל. [בדומה לזה, יש לציין את דברי ה"פסיקתא זוטרתא" הנקרא בשם

"לקח טוב", על מאמר הכתוב "ויתילדו על משפחותם לבית אבותם", "ויתילדו - ויתחסו, וכן הוא אומר: אלה תולדות השמים והארץ". עכ"ל.

* * *

עתה, לאחר שראינו את שגב זכות מעלות היוחסין, נשוב ונמשיך ללבן ולברר כמה פרקי יוחסין - במאמר שלפנינו. וזה החלי בעהשי"ת:

פרק ראשון **רבי יוסף הצדיק מפוזנא - חתן בעל** **ה"נודע ביהודה" זי"ע - תולדותיו ומשפחתו**

א

האחים מפוזנא / שלשלת יחוסם

בין גאוני וגדולי הדורות הנודעים לשם ולתהילה בכל קהילות ישראל לדורות עולם, מפורסמים היו האחים הגאונים הקדושים, אשר שמשו ברבנות "פוזנא" בזה אחר זה, הלא המה, הגאון הקדוש המפורסם **רבי יוסף הצדיק מפוזנא** - חתנו של **בעל ה"נודע ביהודה"**, ובעל "זכרון שארית יוסף", ואחיו הקטן - הגאון הקדוש המפורסם **רבי שמואל חריף מפוזנא**, בעל ה"בית שמואל אחרון".

שגור היה בפי בני הדור, שרבי יוסף - הוא קדוש לה', ועל רבי שמואל אמרו - שהוא מצטיין בחריפותו יותר מאחיו. והיה אומר על כך אביהם הגדול - הגאון **רבי משה פינחס - ראב"ד דק"ק זאלקאווא**: 'העולם אומרים על בני רבי יוסף - שהוא 'צדיק', ועל רבי שמואל - שהוא 'גאון'. ואני אומר שהם טועים בזה. והאמת הוא, שה'צדיק' - הוא 'גאון' גדול, וה'גאון' - הוא 'צדיק' וקדוש. שכן, שניהם מושלמים היו בכל מדה ומעלה, למאוד נעלה.

[כך סיפר נינו של רבינו - הרבני הנגיד הגאון **רבי יוסף יצחק קאהן מקאטוביץ**, במכתבו שנדפס בסו"ס "מופת הדור", וראה עוד ב"ויתילדו" - מאמר 128 - אודות יחוס האחים למעלה בקודש. וראה עוד ב"ויתילדו" מאמר 130, בבירור יחוס משפחת ויינפלד וה"בית שמואל אחרון". וראה עוד בחיבורינו "**שמואל בדורו**", המצורף לספר שו"ת "בית שמואל אחרון", מהדורת **הרב יצחק יהודה שפירא**, לונדון תשע"ב].

* * *

רבי יוסף הצדיק מפוזנא לא נולד לפני [חלקה השני והאחרון של] שנת תצ"ו. ומדוע קבענו כן? שכן, בשנה זו נפטר זקינו - רבי יוסף מאופוטשנא - זה שהוא נקרא על שמו. מקור מדויק יותר לכך, הוא דברי גיסו הגאון **רבי יעקב קא לנדא זצ"ל** הכותב ב"דברי ידידות" שבראש שו"ת "נודע ביהודה", שכאשר נסע ה"נודע ביהודה" לפראג, בראשית שנת תקט"ו, לקח עמו את חתנו **רבי יוסף** - שהיה אז בן י"ט שנים. לפי זה, נולד רבי יוסף אכן בשנת תצ"ו.

וכן העתיק תחילה ר' **יקותיאל אריה קאמלאהר** בחיבורו "מופת הדור". אולם אחר כך כתב שרבי יוסף חי ע"ה שנים, ומכיון שנפטר בשנת תקס"א, הרי שנולד בשנת תפ"ו. אלא שכנראה טעה בחישוב מנין שנותיו, וחי רק ס"ה שנה. [הערת ר"י **יחלוב** בקובץ "צפונות" חלק ד]. בסוף הספר הנ"ל, במכתבו של ר' **יוסף יצחק קאהן מקאטוביץ**, מציין את שנת לידתו - שנת תצ"ב. וממהקורות הנ"ל נראה ברור שנפל כאן טעות בתאריך זה.

ב

למטה אבותיהם / אחיו ובני משפחתם

אביהם של האחים הקדושים, היה הגאון **רבי משה פינחס** - אשר שימש בימים ההם כראש **בית הדין דק"ק זאלקווא**, ושימש ג"כ כמנהיגה האחרון - "**הפרנס**" - של "**ועד ארבע ארצות**".
האב, **רבי משה פינחס** היה בנו של הפרנס הנודע הצדיק **רבי אברהם ר"ח מלובלין זצ"ל**,
[דהיינו: **ר' אברהם ר' חיימ**, קרי: חיים'ס. טעות נפוצה בין כמה מכותבי תולדות המשפחה, המוסיפים לשמו של ר' אברהם את הכינוי: "**הלפרין**". יש שכינהו בשיבוש: **ר' אברהם ראב**].
האם - הרבנית הצדקנית מרת רבקה ע"ה, היתה אף היא בת גדולים וגאונים, מגזע קודש הגאון המפורסם **בעל ה"מהדורה בתרא"** - שהיה חתנו של **המהרש"א**, ולמעלה בקודש.

* * *

אחיו של רבי יוסף הצדיק - **בעל "בית שמואל אחרון"**, מזכיר את הוריהם הדגולים לטובה ולברכה בהקדמת חיבורו: "**ועל הטוב יזכר שם כבוד אדוני אבי הרב המאור הגדול, המנוח המפורסם, מוהר"ר משה פנחס זלה"ה, שהיה אב"ד דק"ק סוויז, פרנס דגליל לבוב, ונאמן ד' ארצות יצ"ו, והיה תורה וגדולה במקום אחד. ועל טוב יזכר שם אמי הרבנית הצדקת מרת רבקה זלה"ה, אשר גדלו אותי לתורה, ויהיה נפשתי צרורות בצרור החיים עם נשמת כל הצדיקים וצדקניות, אמן**".

שם משפחתו של **רבי יוסף הצדיק**, היה כשם משפחת חותנו **בעל ה"נודע ביהודה"**: "**לנדא**". ואילו כינוי שם משפחתו של אחיו הצעיר **בעל ה"בית שמואל אחרון"** היה: "**פאלקין-פעלד**", כפי שחתם את שמו בהסכמתו לספר "**יד הקטנה**", [מאת הגאון הצדיק **רבי דוב בעריש גאטליב**, שהיה מחותנו של **בעל ה"דברי חיים" מצאנז**], וכפי שחתם עצמו בשם משפחתו בהסכמתו לספר הקדוש "**בת עיני**", שנדפס בדובנא בשנת תקנ"ח. וכך נקראו גם צאצאיו אחריו בשם החניכה: "**פאלקנפעלד**", או: "**פילכנפלד**", וכדומה.

* * *

ביום החמישי לחודש אדר שנת תקס"א, נפטר **רבי יוסף הצדיק מפוזנא** - **בעל "זכרון שארית יוסף"** - **חתנו של הגאון הקדוש בעל ה"נודע ביהודה" מפראג זצ"ל**. לאחר שהתפנה כסא הרבנות בעיר ואם בישראל פוזנא, ויהי כאשר ביקשו ראשי הקהל לבקש להם ממלא מקום, בדקו ומצאו את אשר ביקש **רבי יוסף** בצוואתו, שאחיו הגאון **רבי שמואל** - הוא ימלא את מקומו אחריו ברבנות דק"ק פוזנא.

חמש שנים זכה אחיו לשמש בקודש בקהילה הקדושה פוזנא העתיקה, ושימש שם כראש אב"ד משנת תקס"א ועד לפטירתו בשנת תקס"ז. [כתב הרבנות שנשלחה אליו מראשי הקהילה, שרד עד ימינו, והדפסנוהו בקונטרס "**שמואל בדורו**" הני"ל]. כעבור שנים מספר - בשנת תקע"ד, עלה שם לכהונה הגאון המפורסם **רבי עקיבא איגר זצ"ל**, והוא מילא את מקומו בק"ק פוזנא. האחים הגאונים הקדושים מנוחתם כבוד בק"ק פוזנא, זה על יד זה, ועליהם נבנה מצבת קודש, זי"ע. לאחרונה שופצו המצבות.

ג

ואלה תולדות רבי יוסף הצדיק מפוזנא

רבי יוסף - אחיו הגדול של רבינו **בעל "בית שמואל אחרון" מפוזנא**, הנקרא בשם "**ר' יוסף הצדיק**" - ידוע בעיקר כחתנו של הגאון המפורסם **בעל ה"נודע ביהודה" מפראג**, בעל בתו הבכורה מרת פריידא ע"ה, אולם הוא עצמו היה מגאוני דורו, וחזי מאן גברא רבא דקא מסהיד עליה - ה"ה חותנו **בעל "נודע ביהודה"** הכותב עליו: "**גאון הדור והדרו... בתורה ובמעשים הוא יחיד בדורו**".

[מהדורא תנינא אבן העזר סימן סד], ו"כל דבריו לאמיתה של תורה מכוונים" [מהדורא קמא חושן משפט סימן כו].

על צדקתו וחסידותו סופרו דברים נוראים, ומשום כך היה ידוע בדורו - כאמור - בשם: "רבי יוסף הצדיק". חותנו - שהעריך אותו באופן יוצא מן הכלל - משיב לו כמה פעמים בספרו, ומתארו בתארים מופלגים ביותר. "דע אהובי חתני, כי בעת שכתבתי לך התשובה, ידי מרתתן, וכולא גופי מרתת ממתנייתא דילך, כי ידעתי כל סתום לא עממוך, וכביר תמצא ידך חורין וסדקין לבדוק אחר סברתי, אם יש לה פירכא בדברי הראשונים, כי כל דברי הראשונים לפניך כשלחן ערוך, ומצורף לזה עוצם בינתך ודעתך הרחבה" - כותב אליו חותנו הגדול.

* * *

מחידושיו כמעט לא נותר דבר. רובם אבדו בשריפה בעיר דובנא, שם התגוררה אלמנתו. שרידים מעטים על מסכתות הש"ס הדפיס אחד מנכדיו בספר "זכרון שארית יוסף", שנדפס בקאלאמאי בשנת תרמ"ב. כמו כן, נדפסו שלוש תשובות משלו בספר "נודע ביהודה" [מהדו"ק, אבה"ע סימן סג. חו"מ סימן כה, כז], ושני קטעים למסכת חולין מובאים בשמו בספרו של אחיו - "בית שמואל אחרון" - בסוף חלק יורה דעה.

חידושים נוספים נדפסו בקובץ "צפונות" חלק ד', מתוך כתב יד שנמצא ב"בית הספרים" בירושלים. על כתב היד נכתב:

"ראה זה דבר חידוש הוא, מקנקן חדש מלא ישן, ה"ה ש"ב האברך הרבני המופלא החריף והבקי, המושלם בכל המעלות, כבוד מו' יוסף נר"ו, בן כבוד הרב המאה"ג הנגיד המפורסם ושר בישראל מו' משה פנחס נר"ו אב"ד ור"מ דק"ק סוויז, ונאמן דב"י דד"א [= נאמן דבית ישראל דד' (ארבע) אירצות] יצ"ו, המעותד להיות פרנס ורועה צאן קדשים בגליל לבוב, חתנא דבי נשיאה הרב גאון המפורסם בדורו, החריף הגדול החכם השלם כבוד מו' יחזקאל סג"ל אב"ד דק"ק יאמפלי יצ"ו, [= ה"ה בעל ה"נודע ביהודה", אשר שימש בקודש כאב"ד דק"ק יאמפאלי, טרם עלה לכהן פאר בק"ק פראג].

הדברים נכתבו בשנת תקי"ד, בהיותו כבן שבע עשרה שנה בלבד. בעודו ילד הכירו בו כי קדוש הוא מרחם. שימש בימי חייו ברבנות בארבע קהילות קדושות - הרמוזות בשמו - והם: יאברוב, וייטקוב, סיקאהל, פיוזנא - שם שימש כאב"ד מיום י' לחודש סיון שנת תק"מ, ועד לפטירתו ביום ה' באדר שנת תקס"א.

* * *

מנוחתו כבוד בפוזנא, ועל מצבת קבורתו נחרת: "פ"נ המפורסם הגאון החסיד מורנו ורבינו מו"ה יוסף זצלה"ה אב"ד דק"ק פוזנא בהרב מו"ה פנחס זצ"ל הלך לעולמו בחדש אדר שנת תקס"א לפ"ק תנצב"ה".

צוואתו נשתמרה, ונדפסה בראש ספרו "זכרון שארית יוסף". תולדותיו נדפסו בכמה מקומות. ראה בספר "מופת הדור", ועוד. ולאחרונה בקובץ "צפונות" הנ"ל, חלק ד', ע"י הרב יצחק ידלוב מירושלים, ובהרחבה, בראש ספרו הנ"ל - מהדורת הרב ברוך יצחק גוטער - ברוקלין תש"ס.

מצוואתו - נמצינו למדים, שנולדו לו לרבי יוסף הצדיק מפוזנא חתן ה"נודע ביהודה" - שלשה בנים, אם כי הוא אינו מזכיר אותם בשמותיהם. אודותם, ראו כאן בהמשך.

פרק שני משפחת לנדא המיוחסת בדעמביץ

א

נכדי רבי יוסף הצדיק מפוזנא - בדעמביץ

עתה, לאחר שראינו את תולדותיו של **רבי יוסף הצדיק מפוזנא**, נתפנה לבדוק את **שרשי האילן של משפחת "לנדא" - הענף הדעמביצי**, המייחסים את עצמם כצאצאיו של רבי יוסף. הנה, מסורת היתה אצל משפחת "לנדא" מתושבי דעמביץ, שהם ענף מענפי האילן של משפחת ה"**נודע ביהודה**" ושהם נמנים עם צאצאי ה"**נודע ביהודה**". זאת ועוד, ע"פ המסורת המשפחתית, הרי שהיחוס הנ"ל עובר דרך חתנו הנודע - **רבי יוסף הצדיק מפוזנא**. בין בני משפחות אלו להסתעפויותיהם השונות, נמצאו אף מי שידעו להצביע על קשר משפחתי ביניהם עצמם. הם ידעו במסורת שראשי המשפחות קרובים המה, ושדרגת קירבתם הם בגדר "שלישי בשלישי". העדויות הם משלשה מקורות שונות, והם:

* * *

א. עדות ראשונה, במשפחת צאצאיו של הרה"ח ר' **משה יעקב בירנבוים** ז"ל, [משפחת "**גוטער**" ועוד]. אך זאת קיבלו במסורת, את שם אביו של רמ"י - שנולד בצאנו בשנת תרע"ב - ה"ה הרה"ח ר' **שלום בירנבוים**, ושם אמו של רמ"י - מי רעכיל רייזל ע"ה, שהיתה בתם של הרה"ח ר' **אליעזר געטץ** ושל זוגתו מ' הינדא ע"ה, שהיתה בתו של הרה"ח ר' **יעקב יצחק לנדא מצאנז**. ע"פ המסורת, היה ר' **יעקב יצחק** מצאצאיו של **רבי יוסף הצדיק מפוזנא**. [ושם זוגתו - מ' חנה ע"ה, בתו של החסיד ר' **נתן פאבער מצאנז**].

ב. עדות שניה, במשפחת הרב הישיש **רבי יוסף לנדא** מבני ברק. אף הוא היה מבני בניו של **רבי יוסף הצדיק מפוזנא**. ר' יוסף לא הותיר אחריו זשי"ק רח"ל. הוא היה ממקורביו של הגאון **בעל ה"קהלות יעקב"** זצ"ל, ובהיותו נגיד ובעל בעמיו, סייע בידי הגאון בהדפסת חיבוריו. באחד מן הכרכים הראשונים של ה"קהילות יעקב", מזכיר המחבר בברכת תודתו גם את יחוסו: "ר' **יוסף ב"ר חיים דוד לנדא**, נכד בן אחר בן להנודע ביהודה". אלא שטעות נפלה שם, והוא לא היה משבט ה"לוי" כמו **בעל ה"נודע ביהודה"** שהיה "לוי", והוא לא היה כי אם "בן אחר בן" של "חתנו", ה"ה **רבי יוסף הצדיק מפוזנא** הנ"ל - שאכן לא היה "לוי". פשוט הדבר שהטעות נבעה מכך שבני המשפחה אימצו לעצמם את המשפחה של הסבא מצד האם - "לנדא". ר' חיים דוד היה בנו של **רבי אברהם משה לנדא**, שהיה בנו של הרה"ח ר' **יעקב יצחק לנדא מצאנז** הנ"ל. ג. עדות שלישית, במשפחת האחים הישישים, המפורסמים והמיוחסים, הלא המה: הרה"ח ר' **שמעון לנדא** מקראס-וויליאמסבורג, שזכה והיה מלמד תשב"ר בבעלזא למעלה מחמישים שנה, ואחיו יבלחט"א הרה"ח ר' **אהרן לנדא** מקראס-בורו-פארק.

מסורת בידם, שזקינם **רבי יעקב יצחק לנדא מצאנז** הנ"ל, היה בנו של החסיד **רבי שלמה לנדא מקירמא**, [וזוגתו מ' מ' הינדא ע"ה], שהיה בנו של **רבי דוד לנדא** - אשר בנה לראשונה בית מדרש בדעמביץ, ובאותה העת נפרדה קהילת קודש 'דעמביץ' מקהילת 'ירשא' הסמוכה, [ראה בספר 'דעמביץ']. "רבי דוד לנדא" זה היה - על פי מסורת מאבותיהם - בנו של **רבי יוסף הצדיק מפוזנא**.

ב

מסורת תמוהה לכאורה!?

והנה, לכאורה, יש לנו כאן פירוט ברור ומדויק של כל שלשלת היוחסין בשלימותה. וזאת,

לאחר צירוף כל המסורות דלעיל גם יחד. דהיינו:

א. הרה"ח ר' יעקב יצחק לנדא מצאנז הני"ל,

ב. בנו של רבי שלמה לנדא מקירמא,

ג. שהיה בנו של רבי דוד לנדא מדעמביץ,

ד. בנו של רבי יוסף הצדיק מפוזנא,

ה. חתנו של הגאון הקדוש המפורסם בעל ה"נודע יהודה" מפרא זי"ע.

ברם, כותבי וחוקרי היוחסין מבין המשפחות הנזכרות, לא קיבלו את הדברים כפשוטם, ולפי

דעתם חסרים כאן ככל הנראה חוליה אחת או שנים עד רבי יוסף הצדיק, וכנראה שברבות העתים

והזמנים ובמיוחד מפאת ימי החורבן הנורא, נשתכחו כמה דורות מביניהם.

טעמים ונימוקים עמם. שכן, בספרי תולדות בעל ה"נודע ביהודה" ומשפחתו, נמנים אך ורק

שלשה בנים לרבי יוסף הצדיק. הלא המה:

א. בנו הראשון - הגאון רבי יהודה - אב"ד דק"ק וולאדאווא.

ב. בנו השני - הגאון רבי פינחס מהאראדנא.

ג. בנו השלישי - הגאון רבי ישראל משה איסר מלובלין.

ברם, בן בשם רבי דוד - לא מצאנו כלל וככל בשום מקום עד הנה.

* * *

ושמא תאמר, ומה בכך? ואולי אכן היה לו לרבי יוסף הצדיק מפוזנא גם בן רביעי, אשר בשם

רבי דוד נקרא, ואם כי עד עתה שמו וקיומו נעלם אכן מעיניהם של כותבי התולדות, אולי אכן

מעתה - בדווקא על ידי המסורות הני"ל - נחשף שמו וקיומו של זה לדורות עולם! ומה רע בכך?

והיה, אם אמור יאמר הקורא הנבון כן, אף אנו נענה אחריו ונשיב לו שדבר זה לא ניתן

לאומרו כלל, שכן, הרי עצם קיומו של בן רביעי נסתר על ידי האב עצמו, דהיינו, שהדברים

נסתרים מדברי רבי יוסף הצדיק מפוזנא עצמו בצוואתו.

שם, בצוואתו, כאשר הצדיק מפוזנא מוריש את עזבונו, הוא מחלק את רכושו לשלשה

חלקים בלבד. שליש לכל אחד משלשת בניו.

ואם כי אינו מונה את שמותיהם של השלשה, אבל ניכרים הדברים שהיה לו שלשה בנים

בלבד, ולא יותר. ולא עוד, אלא שהוא אינו מזכיר כלל בן שנפטר בחייו, או לכל הפחות את שמות

ילדיו - יורשיו - של בן אשר כזה, שהרי הם אלו שאמורים לרשת את חלקו של אביהם מדין תורה,

ולהיות מן היורשים חלק בחלק עם אחי אביהם אשר בחיים עודנו.

ג

רבי פינחס מהאראדנא - הוא ראש המשפחה!?

אין אנו יודעים את כל המהלכים שהביאו את כותבי הדורות הנזכרים למסקנה ברורה

לדידם, ולפיה לא היה רבי דוד מדעמביץ - אבי המשפחה הני"ל - בנו ממש של רבי יוסף הצדיק, כי

אם נכדו - בן בנו.

על פי קביעתם, היה רבי דוד מדעמביץ בנו של רבי פינחס מהאראדנא הנזכר לעיל כבנו השני

של רבי יוסף הצדיק מפוזנא.

[רבי פינחס מהאראדנא היה - כאמור - בנו השני של הצדיק מפוזנא, וחתנו של הגאון רבי

בנימין ברודא - מבני משפחת ברודא המפורסמת, (אשר יש פותרים את הכינוי הלזה בלשון

נוטריקון: ביני ריבנים וידייני אימת). ר"פ נפטר ביום כ"ט לחודש מנחם-אב שנת תקע"ט. חלק

נכבד מצאצאיו, התגוררו ברישא, שם נודעו לגבירים אדירים, רודפי צדקה וחסד, ומחזיקי תורה

מפורסמים. מהם, משפחת שעהנבלום שהדפיסו לראשונה את ספרו הקדוש של זקנים: "זכרון

שארית יוסף". בן בנו, הוא רבי שמואל שעהנבלום מרישא, המו"ל הראשון של הספר "זכרון שארית יוסף".

* * *

לאחר צירוף כל המסורות הנזכרים, ובהתאם לבירורים הנ"ל, נתקבע הדבר ונשתרש מכאן ואילך כדבר ברור על הפירוט המחודש של שלשלת היוחסין הזו, בתוספת השלמת הדור החסר לכאורה, וכדלהלן:

- א. הרה"ח ר' יעקב יצחק לנדא מצאנז הנ"ל,
- ב. בנו של רבי שלמה לנדא מקירמא,
- ג. שהיה בנו של רבי דוד לנדא מדעמביץ,
- ד. שהוא בנו של רבי פינחס מהאראדנא, והוא זה שהיה:
- ה. בנו של רבי יוסף הצדיק מפוזנא,
- ו. חתנו של הגאון הקדוש המפורסם בעל ה"נודע יהודה" מפרא זי"ע.

* * *

גם אנו קיבלנו תחילה את הדבר בתור מסורת ברורה, אלא שידידנו הרב ברוך יצחק גוטער - נכד משפחות בירנבוים-לנדא הנ"ל - גילה את אוזנינו שאין כאן מסורת כלל וכלל, כי אם בחלקו הראשון הראשון והעיקרי של היוחסין, "יונוסף גם הוא" - השערה מחודשת המשלבת את רבי פינחס מהאראדנא - בנו של רבי יוסף מפוזנא - כחוליה נוספת המשלימה בין הדורות.

אלא שגם לאחר ידיעה זו, לא עלתה בדינו להבין את כל המהלכים שהביאו את כותבי הדורות הנזכרים להכניס בדווקא את רבי פינחס מהאראדנא ביניהם. במגילת היוחסין שערכנו למשפחות שטיין-גרינהוט, מצאצאי אחד מאחיו של ר' יעקב יצחק לנדא הנ"ל, פירטנו שם את סדר היוחסין כפי שקבלנו מאת בני המשפחה - כך:

- א. רבי ישראל זאב וואלף לנדא מניר-מאדא.
  - ב. בן רבי שלמה לנדא מקירמא.
  - ג. בן רבי דוד לנדא מדעמביץ.
  - ד. [בן רבי פינחס לנדא-שעהנבלום מהאראדנא].
  - ה. בן רבי יוסף הצדיק מפוזנא - אב"ד דק"ק פוזנא וזאלקווא.
- אלא שבהערה 16 שם, העלינו את המקורות ואת ההשערות ואת הפקפוקים והספיקות - הכל כאשר לכל - ואלו דברינו שם:

"על פי המסורת המשפחתית, היה רבי דוד עצמו בנו של רבי יוסף הצדיק מפוזנא. יש המוסרים שהיה בן בנו, ולא בנו. בצוואת רבי יוסף מפוזנא, שנדפס בספרו "זכרון שארית יוסף", משמע מפורש שהיה לו שלשה בנים בלבד. ובשמותיהם של שלשת בניו הידועים לנו, אין אחד בשם "דוד". יש משערים שהיה מבניו של בנו רבי פינחס הנזכר להלן, וכן דעת ר' יונה לנדא הי"ו בספרו "מראש צורים". הערת ידידי הרב ברוך יצחק גוטער - מצאצאי רבי יעקב יצחק לנדא בנו של רבי שלמה לנדא מקירמא הנ"ל - המו"ל מחדש ספר "זכרון שארית יוסף" הנ"ל. עד כאן הערתינו.

ד

סיכום ביניים

על פי האמור עד עתה, ניתן לסכם את הדברים כך:

- א. ברור לנו שהיו לו לרבי יוסף הצדיק מפוזנא חתנו של ה"נודע ביהודה" שלשה בנים בלבד, ולא יותר. וכן נראה מפורש מצוואתו.

ב. יש לנו מסורת משפחתית המציינת את שמו של אחד מבניו של **רבי יוסף מפוזנא** בשמו: **רבי דוד מדעמביץ**.

ג. ברשימות הנפוצות אודות שלשת הבנים של **רבי יוסף מפוזנא**, ובפירוט שמותיהם, לא נמצא בן הנקוב בשמו **רבי דוד**.

ד. לאור התמיהות הנ"ל, נוצרו שתי מסקנות מחודשות ביחוס זה, והם:

(1) **רבי דוד** זה, לא היה "בנו" של **רבי יוסף מפוזנא**, אלא "נכדו".

(2) הדור החסר בין **רבי דוד** לבין **רבי יוסף מפוזנא**, הוא: **רבי פינחס מהאראדנא**. דהיינו, שר' פינחס הוא זה שהיה בנו של **הצדיק מפוזנא**, והוא זה שהיה אביו של **רבי דוד**.

* * *

האם מסקנות אלו נכונות הם? הבה ונראה.

פרק שלישי

חשיפה: בעל ה"זכרון חיי דודים" מדעמביץ!!!

א

רבי דוד אינו בין הבנים!! מאן יימר!!

הנה. נקודת המוצא של התמיהות והספיקות במסורת המשפחתית, תחילתה בכך שלא מצאנו שמו של בן בשם **רבי דוד** בין שלשת בניו של **רבי יוסף הצדיק מפוזנא**.
להוותנו, דילגנו כאן על שלב חשוב ביותר בבירור היוחסין. במחקר מקצועי לא ניתן כבר בשלב מוקדם זה לפתוח באיתור אפשרויות חילופיות ובהסקת מסקנות, טרם נערכה בדיקה יסודית ומקצועית למקורותיו של כל השמות כולם של כל אחד ואחד משלשת הבנים, על מנת להבטיח שאכן וודאי ונכון הדבר שהשם "**רבי דוד**" לא מופיע בין שמותיהם של הבנים.

ב

חשיפה ברשימת כתבי היד של הספריה הווארשאית

ובכן. **ברוך שמסר עולמו לשומרים**.

בשנת תרצ"ז, נשלח לירושלים עיר הקודש מכתב חשוב מאת מנהלי הספריה הגדולה אשר בווארשא הבירה, המכיל רשימה מקוצרת של תשעים ושבע ספרים בכתב יד, מתוך מאה וחמישים כתבי היד שהיו ברשות הספריה שבווארשא.

כתב היד של המכתב שרד, והרשימה פורסמה באנגלית בשנת תשס"ז, על ידי איש יקר שאר רוח **מר בנימין ריצלר** - הי"ה מנהלו לשעבר של ה"מכון לתצלומי כתבי יד עבריים" בספריה הלאומית בירושלים, במאמר מחקרי שפירסם אודות כתבי היד האבודים של הספריה הראשית למדעי היהדות שע"י בית המדרש הגדול בווארשא.

חשיבות המיוחדת של הרשימה הלזו, היא בכך שכתבי היד עצמם נשדדו ע"י הנאצים ימ"ש בראשות מלחמת העולם השנייה, ומאז נעלמו עקבותיהם.

בתוך המאמר, פירסם **מר ריצלר** את הרשימה המפורטת של כתבי היד, שנערכה עוד לפני המלחמה - בשנת תרצ"ז, ע"י פרופ' משה שור, ונשלחה - כאמור - לבית הספרים הלאומי בירושלים, על פי בקשת הספרן שמחה אסף. כותב המאמר הנ"ל, אף עיטר את הרשימה בהערותיו המחכימות, לזיהוי כתבי היד ומחבריהם ו/או בעליהם במשך הדורות.

* * *

למרבה התדהמה, אנו מוצאים שם ברשימת הספר מספר 66, שער של חיבור מעניין ששרד בכתב יד ונשמר בשעתו בספריה הווארשאית, וזה נוסח שער הספר:

"זכרון חיי דודים" - כולל אמונה דעת מעשה ליעוד אדם, חבר מאתי הצעיר חיים דוד בן הגאון האמתי עוקר הרים צדיק יסוד עולם מו"ה יוסף הצדיק זצל"ה אבדק"ק פוזנא, חתנא דבי נשיאה הגאון מאוה"ג רבינו יחזקאל לנד"א זצל"ה בעהמ"ח נודע ביהודה זצל"ה. שנת 'אחי האמן דע ועשה בכחך' לפ"ק - תק"ע."

ג

רבי חיים דוד לנדא מדעמביץ!

הפלא ופלא. הנה נחשפנו כאן לתגלית עצומה. יש לנו כאן דרישת שלום חיה ואוטנטית מאחד מבניו של **רבי יוסף הצדיק מפוזנא**, אשר עצם קיומו נעלם מאתנו זה קרוב למאתים שנה, מיום פטירתו ועד עצם היום הזה!!!

לצערינו, גם עצם החיבור המעניין הלזה נעלמה מאתנו, כאמור. אך נוסח שער הספר, ובעקבותיו - גם שמו של המחבר, שרד ונשמר עד ימינו.

* * *

ולענייננו. הנה אנו לומדים כאן לראשונה מאז כתיבת תולדותיו של **רבי יוסף הצדיק מפוזנא**, על קיומו של אחד מבניו הנקרא בשם: **רבי חיים דוד**!!!

"רבי חיים דוד". זה שמו המלא. ולא **"רבי דוד"** בלבד.

ולא עוד. למדנו כאן גם על אחד מחיבוריו - או שמא חיבורו היחיד - אשר חיבר בן עלום זה, ואשר שמו יקבנו בשם: **"זכרון חיי דודים"**.

שמו של החיבור ניתן כנראה על ידי מחברו, על משקל שם חיבורו של אביו הגדול **"זכרון שארית יוסף"**. ו**"חיי דודים"** על שום מה? מסתבר שהוא על שם שמו הטוב **"חיים דוד"**, שאותיותיה שוות לאותיותיה של התיבות **"חיי דודים"**, ובשינוי הסדר.

* * *

מעניין גם לנסות ללמוד ולהבין את תוכנו של הספר, על פי הנוסח אשר בשער - השריד היחיד מספרו הגדול. את ספרו יסד - כך נראה - על שלשה יסודות: **אמונה, דעת, ומעשה**. כך אנו מוצאים גם בגימטריא של פרט השנה, שבו הוא מציין את שלשת היסודות הנזכרים: **"שנת: 'אחי, האמן, דע, ועשה, בכחך' - לפ"ק**.

[ואגב. חשוב לציין שהתיבה האחרונה במשפט זה, תיבת **"בכחך"**, אינה מן המניין, ורק ארבעת התיבות הראשונות: **"אחי האמן דע ועשה"**, הם אלו העולים יחדיו למספר 570, שהיא מנין הגימטריא של שנת **תק"ע**].

ד

צדקת המסורת המדויקת להפליא

עתה, לאחר שמצאנו מקור מופלא ועלום מחד, ומאידך - מקור ברור ונאמן ביותר, שאכן היה לו **לרבי יוסף הצדיק בן בשם רבי [חיים] דוד**, ואשר שמו המלא היה **"רבי חיים דוד"**, הנה סרו מאליהם כל התמיהות וכל הספיקות.

מעתה, נמצינו למדים שהמסורת המשפחתית עברה בדיוקנות מפליאה מדור לדור. צדקו מוסרי המסורת בדבריהם, שאביהם הזקן - ה**"רבי [חיים] דוד מדעמביץ"** - היה אכן **"בנו"** של **רבי יוסף הצדיק מפוזנא**. **"בנו"** ממש. לא **"נכדו"**. בנו של **רבי יוסף הצדיק מפוזנא** עצמו, ולא בנו של הבן **רבי פינחס מהאראדנא** - כפי ששיערו כותבי התולדות.

* * *

מעתה אנו גם יודעים את המקור לגלגוליו של השם "חיים דוד" בתוך המשפחה המיוחסת פעמים מספר במהלך הדורות. אחד מבניו של **רבי יעקב יצחק לנדא מצאנז** הנ"ל, היה שמו **רבי חיים דוד לנדא**. כמו כן, **רבי אברהם משה לנדא מצאנז** - בנו של ר' יעקב יצחק - העניק לאחד מבניו את השם "חיים דוד", והוא אביו של ר' **יוסף לנדא מבני ברק** הנ"ל.

* * *

לא נותר לנו אלא לפתור את התעלומה העצומה ביותר על **רבי יוסף הצדיק מפוזנא** גופא, מדוע זה השמיט את זכרו של אחד מארבעת בניו מתוך צוואתו? ברם, לאמיתו של דבר, לאחר שבדקנו את המקורות לשמותיהם של שלשת בני רבי יוסף הנקובים בשמותיהם בספרי התולדות, מצאנו סימוכין אך ורק לשמותיהם של השנים הראשונים שביניהם, בעוד שמקור לשמו של השלישי לא מצאנו.

לדוגמא. בספר "מופת הדור" - חיבורו המצויין של הרב **יקותיאל אריה קמלהאר**, אינו מזכיר כלל זולת שנים משלשת בניו, ה"ה: **רבי יהודה**, **ורבי פינחס** הנ"ל. ואמנם הוא מזכיר את **רבי משה ישראל איסר מלובלין** בין נכדיו, והוא היה בנו של **רבי יצחק בן רבי יהודה אב"ד וולאדאווא בן רבי יוסף הצדיק מפוזנא**.

[מר **בנימין ריצלר** הנ"ל, הבחין בעצמו בפליאה זו, אלא שלא ידע לפותרה. ואלו דבריו שם בהערותיו המצויינים, הערה מספר 136: "על ספר זה אין פרטים נוספים ממקורות אחרים. כפי שכתוב כאן, חברו **רבי חיים דוד בן רבי יוסף הצדיק**, שהיה חתן **רבי יחזקאל לנדא בעל ה'נודע ביהודה'**. רבי יוסף לנדא התחתן עם מרת פריידא בתו הבכירה של הנו"ב. אך בספרי תולדותיו של רבי יוסף הנ"ל ושל חותנו ה'נודע ביהודה', אין שום אזכור לבן בשם **חיים דוד**. מופיע תמיד רק שלשה בנים: **יהודה, פינחס, וישראל משה איסר**". ע"כ].

אלא שעתה ברור לנו, שבטעות בלבד נצמד לשמו של הבן השלישי השם "**רבי ישראל איסר**", בעוד שעתה אנו יודעים בוודאות את שמו המלא של בן זה - והוא: **רבי חיים דוד לנדא מדעמביץ**.

ה

ואלה שלשת בני רבי יוסף - לאור התגלית החדשה

עתה, לאור התגלית החדשה, יש לשוב ולמנות את שמות בני יוסף. ואלה שמות שלשת בניו של הגאון הקדוש **רבי יוסף הצדיק מפוזנא** - חתנו של הגאון הקדוש **בעל ה'נודע ביהודה'**:

א. בנו הראשון, הגאון **רבי יהודה לנדא** - אב"ד דק"ק וולאדאווא, ומחבר "בית יהודה" - לבוב תקצ"א. [מצורף לו ספר "מנחת יצחק" - מבנו הגאון **רבי יצחק לנדא** - אב"ד דק"ק וולאדאווא]. נשא את בתו של הגאון **רבי משה אב"ד דק"ק סטאנוב**, בן **רבי נפתלי הירץ אב"ד דק"ק דובנא**, בן **רבי הירש הלברשטאט**.

ב. בן נוסף, **רבי פינחס לנדא/שעהנבלום מהאראדנא**. חתנו של הגאון **רבי בנימין ברודא**. אבי משפחת "שעהנבלום" המיוחסת מק"ק רישא, שנודעו לנגידים מפורסמים - רודפי צדקה וחסד.

ג. בן שלישי, שנעלם זכרו עד עצם היום הזה, ועתה מתגלה כאן שמו וזכרו לראשונה, ה"ה בנו הגאון **רבי חיים דוד לנדא מדעמביץ** - מח"ס "זכרון חיי דודים" שנשאר בכתב יד ולא נדפס, ומייסד בית המדרש הראשון דק"ק דעמביץ. [עתה, לאחר חשיפת שמו, שומה עלינו להעשיר את יריעת תולדותיו, ולאתר פרטים נוספים מחייו, שם זוגתו, שם חותנו, תאריכי לידתו ופטירתו, וכדומה. ועוד חזון למועד אי"ה].

כאמור - יש להוציא מרשימת הבנים את הגאון **רבי ישראל משה איסר [מלובלין]** - אב"ד דק"ק פרמישלן, והוא לא היה בנו של **רבי יוסף הצדיק מפוזנא**.